

*Зінько І.Ю., доцент
кафедри правових наук та філософії
ВДПУ ім. М. Коцюбинського,
кандидат історичних наук*

ОСВІТНЯ РЕФОРМА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті проаналізовано стан освітньої галузі в Україні та основні заходи щодо її реформування в контексті формування інформаційного суспільства.

Ключові слова: інформаційне суспільство, освітнє середовище, реформа.

Формування сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства неможливе без відповідної системи освіти, яка забезпечує ефективний навчально-виховний процес. У широкому розумінні поняття освіта — це реалізована людиною здатність до вищої, творчої діяльності. Труднощі продуктивного використання не можуть відтіснити як малозначущі самі знання, процес їх створення. Офіційна статистика сьогодні не має адекватного вимірника рівня освіти індивіда, а може характеризувати лише формальний її аспект — кількість тих, хто навчався протягом певного періоду часу (закінчив той чи інший навчальний заклад).

У зв'язку з цим надзвичайно гостро в сучасних умовах постає питання реформування усіх рівнів освіти в Україні.

Над проблемою реформування освітньої галузі працювали Бондар М.І., Кремень В.Г., Ніколаєнко С.М., Степко М.Ф., Коваленко О.Е. та ін.

У сучасному світі дедалі поширеним стає усвідомлення того, що освіта є основою економічного і суспільного добробуту як суспільства в цілому, так і кожної окремої людини. У той же час, в Україні існує розрив між якістю, яку може забезпечити наявна система освіти, і тими вимогами, що постають перед освітою у зв'язку з проблемами формування інформаційного суспільства.

Основні завдання даної статті: дослідити проблему реформи освіти та визначити, якими шляхами буде досягнута її реалізація, з'ясувати переваги та недоліки.

З огляду на роль освіти в суспільстві постає усвідомлення, що власний добробут залежить від самих індивідів, від їх прагнення до знань. У той же час, попитом на ринку праці все більше користується високоспеціалізоване знання, яке вимагає тривалого і самовідданого навчання. До того ж, технології швидко змінюються і потребують постійного оновлення знань, перекваліфікації, вміння вчитися самостійно. Через це здобуття освіти стає хоча і вигідною, але дорогою інвестицією. Якщо освіта дійсно якісна, від цих інвестицій виграють усі – і окремі громадяни, і суспільство в цілому. Отже, якість навчального процесу і доступність освіти залежать від наявності освітніх технологій масового використання та своєчасного оновлення інфраструктур.

Фундамент для доступності освіти створюється за рахунок сучасної мережі потужних електронних засобів збереження і передачі інформації. Міжнародний досвід свідчить, що призначені на освіту суспільні ресурси в першу чергу повинні вкладатися в розвиток інфраструктури. Саме таким чином призначені для освіти гроші платників податків, розпорядником яких є держава, витратимуться більш ефективно.

Забезпечення доступності освіти передбачає вирішення державою таких проблем:

- запровадження прозорого й об'єктивного механізму оцінювання знань;
- запровадження ринково-економічних механізмів здобуття освіти (кредитування отримання освіти, цільові державні програми, участь державних і приватних підприємств у підготовці працівників з вищою освітою для свого кадрового забезпечення) [1, с.291-295].

Сучасна українська система освіти характеризується фактичною відсутністю відповідальності навчальних закладів за кінцеві результати

освітньої діяльності. Не розвинені достатньою мірою незалежні форми і механізми участі громадян, працедавців, професійних співтовариств у вирішенні питань освітньої політики, зокрема в процесах незалежної суспільної оцінки якості освіти. Існуючі, наприклад, у вищій освіті підходи до оцінки якості освітньої діяльності є переважно формальними (чого варті показники якості знань, які оцінюються за кількістю "п'ятирок" і "четвірок" на контрольних заходах).

Сьогодні зміст освіти в середній українській загальноосвітній школі не забезпечує цих нових базових вмінь. У той же час навчального матеріалу, який мають засвоювати учні, забагато. Це пояснюється тим, що через низьку заробітну плату вчителів існує тенденція збільшення навчального навантаження, замість оновлення змісту і підвищення інтенсивності навчального процесу. В результаті збільшується кількість годин, що їх учні і вчителі проводять разом у школі. Оскільки навчальні програми містять забагато інформації, у школярів не залишається часу на те, щоб вчитися самостійно діяти і мислити. Через це падає інтерес до навчального процесу як з боку втомлених і низько оплачуваних вчителів, так і з боку перенавантажених учнів. Замість того, щоб вчити ризикувати, брати на себе відповідальність за свої вчинки, така освіта вчить уникати труднощів, ухилятися від роботи [2, с. 115-118].

Потрібна системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта — це один з основних важелів цивілізаційного поступу й економічного розвитку.

Реалізація цих єдиних для всієї освіти завдань має здійснюватися різними шляхами — через розмаїття освітніх інституцій, форм і методів навчання, запровадження сучасного менеджменту.

Основними напрямками реформи в дошкільній освіті є: забезпечити доступ до послуг піклування й освіти для всіх дітей віком від народження до шести років з активним залученням сімей; передбачити різні форми надання послуг піклування й освіти для дітей віком від народження до

шести років як в умовах закладу освіти (center-based), так і в умовах домашнього виховання (home-based), та розробити потрібне нормативно-правове забезпечення; забезпечити впровадження інклюзивної освіти.

Основними напрямками реформи в середній освіті є: узгодження з типовими європейськими нормами загальної тривалості навчання в школі (12 років) і тривалості навчального року; перехід з одного рівня освіти на інший має здійснюватися лише із застосуванням зовнішнього незалежного оцінювання; передбачити з 2017 року повний перехід старшої школи на профільну підготовку, а також створення навчальних закладів III ступеня нових типів; забезпечити здобуття освіти I ступеня за місцем проживання, використовуючи різні форми, зокрема сімейну, індивідуальну тощо [7, с.21-22].

Основними напрямками реформи у вищій освіті є: забезпечити виконання Закону «Про вищу освіту» - перехід на триступеневу систему вищої освіти; забезпечити можливість переходу на трирічний бакалаврат за тими спеціальностями, де це не знижуватиме якість підготовки у рік першого випуску 12-річної школи; передбачити в університетах «нульовий» курс для осіб, які потребують підвищення якості середньої освіти для отримання доступу до вищої [8, с.247-248].

Основними перевагами даної освітньої реформи є:

- 1) збалансування програми і розвантаження учнів. Зменшити кількість предметів, щоб інформація не дублювалася;
- 2) відповідність європейській практиці;
- 3) до 9 класу - однаковий базовий стандарт для всіх;
- 4) рівень знань абітурієнтів підвищиться, як результат, суттєво знизиться попит на дорогі спеціалізовані підготовчі курси та репетиторів;
- 5) бакалаврат за деякими спеціальностями скоротять до 3 років ;
- 6) вища освіта більше не буде настільки затребуваною (18-річні випускники багатьох спеціальностей зможуть працювати за профілем одразу після школи);

7) запровадять нові предмети, які будуть корисними у сучасному світі – програмування, фінансова грамотність, психологія взаємин, підприємництво тощо;

8) акцент не на теорії, а на практиці. У проекті нового базового Закону «Про освіту» визначено 10 груп компетентностей, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку та працевлаштування, і котрі мають стати основою школи;

9) школи отримають широку автономію (у проекті також зазначено: «Держава гарантує академічну, організаційну, кадрову та фінансову автономію закладів освіти», а також школи зможуть самостійно формувати освітні програми, складати навчальні плани, обирати підручники, розвивати навчально-матеріальну базу і т.д.);

10) прозорість фінансування шкіл (заклади освіти будуть зобов'язані оприлюднювати всі кошти, які надходять з бюджету та з інших джерел, а якщо батьки бажають віддати дитину в приватний заклад, держава спрямує туди кошти, виділені на навчання цієї дитини);

11) збільшиться зайнятість вчителів, а отже, зменшиться рівень безробіття.

Основними недоліками освітньої реформи є:

- 1) недофінансування освіти;
- 2) навчання повинно розпочинатися обов'язково у 6 років. Для великої кількості дітей це може стати стресом, якщо вони неготові йти до школи;
- 3) втратять свій статус навчальні заклади I і II рівня акредитації;
- 4) існує ризик формального підходу до запровадження 12-річної освіти. Тобто лише косметичні зміни, без зміни якості навчання. Можливе саботування з боку вчителів, які з недовірою ставляться до будь-яких нововведень уряду;
- 5) концепція та проект базового Закону «Про освіту» все ще знаходяться на стадії опрацювання.

Таким чином, протягом двадцяти років незалежності система української освіти практично не реформувалася. Логіка суспільного розвитку сьогодні вимагає структурного системного реформування освіти. Послідовне, еволюційне реформування системи освіти країни повинно відбуватися одночасно з радикальними змінами у ставленні до освіти. Утвердження пріоритетності освіти вимагає принципів змін не лише в нормуванні фінансових витрат, а й у свідомості людей та суспільства загалом.

Список використаної літератури:

1. Матвієнко П.В. Сучасний стан науково-освітньої політики в Україні // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2007. – № 3. – С. 291-305.
2. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти, стратегія, реалізація, результати. – К. – 2005. – 448 с.
3. Медвідь Л.А. Національна освіта незалежної України ХХІ століття: тенденції, проблеми // Початкова школа. – 2002. – № 1. – С. 1-4.
4. Стан і перспективи розвитку загальної середньої освіти в Україні // Голос України. – 2007. – 13 січня. – С. 4.
5. Бондар М.І. «Пріоритети трансформації української освіти» // Мандрівець. – 2002. – № 5. – С. 34-40.
6. Титиш Г. «Лілія Гриневич: Неможливо навчати сучасних дітей так, як навчали нас// Українська правда життя. – 2016. – №4. – С.3.
7. Коломієць А. М. Функції освіти в період становлення інформаційного суспільства / А.М.Коломієць // Теорія і практика управління соціальними системами / Щоквартальний наук.-практ. журнал. – Харків: НТУ «ХП», 2007. – №1. – С.15-23.
8. Лапшин С.А. Дефінітивний аналіз проблеми формування політичної культури студентської молоді /С.А.Лапшин //Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка і психологія. - №35. – Вінниця: ВДПУ, 2011. – С.246-251.

Zinko Irina

EDUCATION REFORM IN UKRAINE IN THE FORMATION OF THE INFORMATION SOCIETY

The article analyzes the state of education in the Ukraine and fundamental measures to reform it in the context of the informational society.

Keywords: informational society, educational environment, reform.

-----***-----